

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofredactie : G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41, Maastricht, Telefoon 2077. Mederedacteuren : Jos. Cremers, Loolersgracht 5, Maastricht, Tel. 208. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.), Tel. 35. R. Geurts, Echt. J. Pagnier, Penningmeester, Duitse Poort 20 Maastricht, Tel. 483, Postgiro No. 125366 Maastricht. Drukkerij v.h. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9, Maastricht. Telef. 45.

Versijnt Vrijdags voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD : De Voorzitter van 't N. H. G. in Limburg, Pater Dr. H. Schmitz S. J. — Lijst der leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. — Aankondiging Lezing met lichtbeelden op Woensdag 3 Februari e.k. — Verslag van de Maandelijksche Vergadering op 6 Januari 1932 in 't Museum. — F. H. v. Rummelen. Kan de term „Lössoiden" in de Nederlandsche taal aanvaard worden? — A. de Wever. *Viscum album* L., Maretak.

ABONNEERT U OP:

„DE NEDERMAAS"

LIMBURGSCH GEÏLLUSTREERD MAANDBLAD,

MET TAL VAN MOOIE FOTO'S

Vraagt proefexemplaar:

bij de uitgeefster Drukk. v.h. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9.

Prijs per aflevering **fl. 0.40** — per 12 afleveringen franco per post **fl. 4.--** bij vooruitbetaling, (voor Buitenland verhoogd met porto).

LEVEREN FRANCO HUIS
MAGERE HUISBRANDKOLEN
ANTHRACIETKOLEN, BRECHCOKES

KOLENMAGAZIJN

„ORANJE NASSAU”

MAASTRICHT

TELEF. 604 - 770

VRAAGT PRIJSCOURANT.

LIMBURGSCH BANKVEREENIGING N.V.

MAASTRICHT

Keizer Karelplein 4

MAASTRICHT.

Bijkantoren :

BEEK, ECHT, EYSDEN, GULPEN, HEERLEN,
LUTTERADE-GELEEN, SITTARD,
VALKENBURG.

Neemt gelden in rekening courant en in deposito
tegen rentevergoeding.

Voor conditiën omtrent het plaatsen
van advertentiën op den omslag van dit

MAANDBLAD

zich uitsluitend te wenden tot de
Drukkerij voorh. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9.

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofredactie: G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41, Maastricht, Telefoon 2077. **Mederedacteuren:** Jos. Cremers, Looiersgracht 5, Maastricht, Tel. 208. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.), Tel. 35. R. Geurts, Echt. J. Pagnier, Penningmeester, Deutsche Poort 20 Maastricht, Tel. 483, Postgiro No. 125366 Maastricht. **Drukkerij** v.h. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9, Maastricht. Telef. 45.

Verschijnt **Vrijdags** voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het **Natuurhistorisch Genootschap in Limburg** gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: De Voorzitter van 't N. H. G. in Limburg, Pater Dr. H. Schmitz S. J. — Lijst der leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. — Aankondiging Lezing met lichtbeelden op Woensdag 3 Februari e.k. — Verslag van de Maandelijksche Vergadering op 6 Januari 1932 in 't Museum. — F. H. v. Rummelen. Kan de term „Lössöiden" in de Nederlandsche taal aanvaard worden? — A. de Wever. *Viscum album* L., Maretak.

PATER DR. H. SCHMITZ S. J.

We zouden Pater Schmitz willen noemen: 'n *Natuurhistorisch Zondagskind*

Immers, bij z'n geboorte kreeg hij van O. L. Heer mēe: 'n groote dosis liefde voor Gods mooie schepping.

En kind nog — mocht hij met Guido Gezelle zeggen:

„Mij spreekt de blom
een taale;

„Mij is het kruid
beleefd,

„Mij groet het al te
maale,

„Dat God geschapen
heeft.”

Amper den knapenleeftijd ontwassen, zag hij zich opgenomen in de orde der Jezuiten, kwam in de gelukkige omstandigheid dagelijkschen omgang te hebben met leermeesters en collega's, die op Natuurhistorisch gebied, wereldnamen hebben.

En als hij die leermeesters en collega's doende zag om, met de pen, in velerlei boeken en tijdschriften, de wonderen van het heelal te schilderen, dan kunnen we ons zoo levendig voorstellen,

hoe de jonge Frater Schmitz tot zich zelve zeide:

„An chio son pittore!...”
„Ook ik ben schilder!...”

Te mogen schilderen, verven met de pen, wat hij, in de vrije natuur, rondom zich zag gebeuren in 't zoo rijke insectenheer, was hem 'n ideaal.

Dra gaf hij bewijzen inderdaad *Schilder* te zijn, leverde hij over planten en dieren, bijdrage na bijdrage, die, ten eeuwigen dage, zullen getuigen van zijn Natuurhistorisch schildervermogen.

Onder die natuurhistorische schilderijen is z'n boek „de Mieren en hare Gasten" 'n echt juweel, 'n waar meesterstuk, waaruit op elke bladzijde haast, z'n gave van opmerken, z'n talent van weergeven blijken.

Terecht mocht Pater Schmitz zeggen:
„An chio son pittore!...”

Maar met niet minder recht mag hij daarop laten volgen aan 't adres van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg:

„En ik heb mijn plaats verdiend ;

... ..

De plaats en eernaam van Uw vriend.”

Inderdaad, Pater Schmitz is de *vriend* van onze Vereniging !

Toen hij in 1924 het Hoofdredacteurschap op zich nam van het Natuurhistorisch Maandblad, was ons periodiekske nauwelijks het aankijken waard.

Pater Schmitz heeft zich aan het schilderen gezet van vele goede stukken voor dat blaadje ; heeft van wijd en zijd kunstbroeders bij elkaar getrommeld, die 't niet beneden zich achtten daaraan van hunne allerbeste schetsen af te staan.

Niet te tellen zijn — acht lange jaren — de vele uren door Schmitz besteed aan de verzorging van het inmiddels tot 'n heusch, ècht mooi, ècht wetenschappelijk, ècht lezenswaardig uitgegroeide Maandblad. Als dit Maandblad op den oogenblik gerekend mag worden tot de beste periodieken, welke er op wetenschappelijk natuurhistorisch ge-

bied verschijnen, danken we zulks aan Pater Dr. H. Schmitz, S. J.

Geen wonder dus, dat we zijn heengaan thans als Hoofdredacteur niet weinig betreuren.

Alèvel, waar de algeheele verzorging van zijn troetelkind tè veel van zijn kostbaren tijd in beslag nam en wij met hem meenen, dat meer vrije uren ten goede zullen komen aan zijn zuiver wetenschappelijken arbeid, hebben we ons, al was 't noode, bij zijne ontslagname nêergelegd.

Te eerder — waar Pater Schmitz als *Mederedacteur* toch in nauw contact met het Maandblad blijft.

Moge dat contact voortduren tot in lengte van dagen !

Pater Schmitz : Hartelijk dank ! en

Ad multos annos !

DE VOORZITTER

van 't N. H. G. in Limburg.

Lijst der leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

LEDEN VAN VERDIENSTE.

Jos. Cremers, Looierstraat 5, Maastricht.
Jhr. Dr. Ed. Everts, Emmastraat 28, den Haag.
Pater Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College,
Valkenburg.

GEWONE LEDEN.

A

Adam, J., Hoofdonderwijzer, Meerssen.
Aelst, Ernest van, Boek- & Handelsdrukkerij,
O. L. Vr. Kade 11, Maastricht.
Alberts, Th., Pastoor, Heugem.
Alderhoff, H. J., Hoofdonderwijzer, Verl. War-
moesstraat 109, Wormerveer.
Ament, J. C. lid 2e Kamer Staten-Gen., Roermond.
Assmuth, Dr. Jos., S. J., Prof. Fordham Univer-
sity, New-York city U. S. A.

B

Backer, W. de, Trois-Ponts, België.
Backhuys, L., R. K. Pr., Leeraar, Rolduc.
Baren, Prof. J. van, Hoogleeraar Landbouwhoo-
geschool, Wageningen.
Barendrecht, G., Dr., Parklaan 79, Haarlem.
Beaufort, Prof. Dr. L. F. de, „Hooge Klei”,
Amersfoort.
„Beaumont”, Hôtel, W.-Brugstr. 2, Maastricht.
Beckers, G., Notaris, Hoensbroek.
Beckers, Jos., Arts, Beek (L.).
Beckers, Mr. Nic., Adv.-Proc., Sittard.
Bemelmans, H., Ir., R. K. Pr., Directeur Land-
bouwwinterschool, Steegstraat 5, Roermond.
Bemelmans, J., R. K. Pr., Directeur der H. B. S.
voor Meisjes, Roermond.
Berden, W., Pastoor, Ulestraten (L.).
Bergmans, A., Pastoor, Schin-op-Geul.

Berkhout, Dr. A., Directeur Rijks-Landbouw
Proefstation, Kon. Emmaplein 5, Maastricht.
St. Bernarduscollege, Lilbosch, Echt.
Br. Bernardus, Klooster Eerw. Priesters van het
H. Hart, Heerderweg, Maastricht.
Bernink, J. B., Directeur „Natura docet”,
Denekamp.
Bernsen, P. Dr. J. J. A., O. F. M., Haagweg 13,
Leiden.
Bessems, P., Alex. Battalaan 70, Maastricht.
Beurskens, J., Architect, Sittard.
Beusmans, Jos., Sittard.
Beyersbergen, Th., Grand Hôtel de l'Empereur,
Stationstraat, Maastricht.
Bibliotheek, Rolduc-Kerkrade.
Bibliotheek, Bissch. College, Sittard.
Bibliotheek Gemeentel. Universiteit, Amsterdam.
Birnie, Dr. S., Heemraadsingel 293 a, Rotterdam.
Blankevoort, C., Hoofdingenieur der Mijnen,
Minckeleerstraat, Maastricht.
Bloemen, Apotheker, Beek (L.).
Boerma, N., Bloemist, Gr. Staat, Maastricht.
Bolsius, Mr. F. J., President der Arr. Rechtbank,
Roermond.
Born, Dr. Th. v. d., Seminarie Ijpelaar-Ginneken.
Bosch, G., Koeplein 34, Leeuwarden.
Botke, Dr. J., Herm. Coll.str. 34, Groningen.
Bouchoms, P., Hoofdonderwijzer, Gronsveld.
Bouwens, N. E., Hoofd der R. K. Jongensschool,
Bunde.
Bovy, A., Hoofd der School, Oud-Vroenhoven.
Boxtel, Pater van, S. J., Leeraar in Plant- en Dier-
kunde, Oostduinlaan 50, 's Gravenhage.
Bremmers, W. H., Hoofd eener Bijz. School,
Heerlen.
Brouns, P., R. K. Pr., Pastoor, Schinveld.
Brouwers, Mr. M., Klein-Vaeshartelt, Meerssen.
Brouwers, Jac., Kasteel Nyswiller.

Bryce, C. J., Leeraar Erasmiaansch Gymnasium,
Rauwenhoffstraat 52 a, Rotterdam.
Burkom, Dr. J. S. v., Algem. Voorzitter Nederl.
Natuurhistorische Vereen., Adelheidstr. 227,
Den Haag.
Busch, F., Geleenstraat 10, Heerlen.

C

Caselli, Em., Valkenburg (L.).
Ceulen, P., Oud-Burgemeester, St. Pieter-
Maastricht.
Claessens, Mgr. Dom., Sittard.
Claessens, A. H., Apotheker, Schaesberg.
Claessens, J. H. C., Hoofd d. Sch., Gronsveld.
Clerx, F., Hoofdonderwijzer, Beek (L.).
Clichéfabriek „Rotterdam”.
Heemsteestr. 3, Rotterdam.
Coenegracht, L. D. L. M., Kol. Infanterie b.d.,
St. Lambertuslaan 2, Maastricht.
Courrech-Staal, E., Leeraar Sted. Gymn.,
Bunderstraat 232, Meerssen (L.).
Cremers, Fr., Directeur Zuivelfabriek, Sittard.
Cremers, Jos., Apotheker, Heerlen.
Cremers-Eck, Hôtelier, Valkenburg (L.).
Cremers, L., Nuth.
Crolla, J., Stationstraat 15, Valkenburg (L.).

D

Damen, F. A. L. M., Burgemeester, Geleen.
Defesche, J., Dir. commercial de la Céramique,
Maastricht.
Derks, A. J., notaris, Lenculenstr. 15, Maastricht.
Dettmer, H., S. J. Pater, Aalbeek, Hulsberg.
Deuss, J. H., Apotheker, Roermond.
Directie E.N.C.I., St. Pieter, Maastricht.
Begunstigster.
Directie Verkoopcentrale der E.N.C.I.
Stationstraat, Maastricht. Begunstigster.
Diederer B., R. K. Pr., Blerick.
Dinger, E. A., Ing. Staatsmijnen, Heerlen.
Dirix, L., Wilhelminasingel 89, Maastricht.
N. V. Dom. Steenkolenmijnen, Kerkrade.
Begunstigster.
Dorren, Th., Valkenburg (L.).
Dovermann, J., Coriovallumstraat 16, Heerlen.
Drift, A. J. W. v. d., Koningstr. 16 d, Arnhem.
Dröge, Dr. J. G., Geleenstraat 16, Heerlen.
Drukkerij v.h. Cl. Goffin, Maastricht.
Dumoulin, Mr. L. F. E., Oud-Pres. Arr. Recht-
bank, Witmakerstraat 5, Maastricht.

E

Eck, J. N. D. van, Ing. Stm., Molenbergpark,
Heerlen.
Eck, W. J., R. K. Pr., Rector St. Jozef,
Valkenburg (L.).
Eggermont, C. van, Leeraar Plant- en Dierkunde
H. B. S. voor Meisjes, Roermond.
Eijs, E. van, R. K. Pr., Kapelaan, Beek (L.).
Endepols, Dr. H. J. E., Rector Sted. Gymn.,
St. Hubertuslaan 11, Maastricht.
Erens, Dr. A., Houthem.
Erens, H., R. K. Pr., Pastoor-Deken, Gulpen.

Eussen, Fr., Burgemeester, Elsloo.
Eyssen, J., Aalmoezenier van Sociale Werken,
Sittard.

F

Fey, J., Kanaaldijk 23, Maastricht.
Florschütz, Mr. F., Secretaris van het College van
Curatoren, Landbouwhoogeschool, Velp.
Franssen, C., Dr. Ir., Boeboelah 27, Buitenzorg,
Java.
Franciscus, Eerw. Pater, Klooster der E.E.P.P.
Picpussen, Valkenburg (L.).
Franquinet, Mr. E., Rijksweg C 125, Gulpen.
Frees, Mr. D., Griffier van het Kantongerecht.
Heerlen.
Frings, F., m.i. Directeur Mijnschool, Heerlen.
Frowein, Mr. Dr. W. F. J., Dir. Stm.,
Goedenraad, Eys-Wittem.
Funke, H. C., Leeraar aan de H. B. S.,
Pontanuslaan 53, Arnhem.

G

Gadiot, Jos., Mijningenieur. Eijgelshoven.
Gadiot, Mr. Jos., Rechter Arr. Rechtbank,
St. Hubertuslaan 17, Maastricht.
Garjeanne, Dr. A. J. M., Leeraar aan de H. B. S.,
Venlo.
Gedeputeerde Staten in de Provincie Limburg,
Maastricht.
Geelen, Th., Kapelaan, Meerssen.
Geffen, J. van, Hôtel „Clout”, Heerlen.
Gelissen, M. H., Tuinbouwonderwijzer, Blerick.
Geloës, R. J. M. A. Gravin de, Eijsden.
Gem. Hoogere Burgerschool, Helmstraat 1,
Maastricht.
Gerards, L., Hotel-Rest. Germania, Saroleastraat,
Heerlen.
Gerritzen, B., 40 Cleveland square W. 2, Londen.
Geurts, R., Leeraar Kweekschool,
Groote Straat 39, Echt.
Geuskens, H. C. J., Muntstr., Maastricht.
Gilissen, Nic., Op de Torentjes, St. Pieter-
Maastricht.
Giljam, J. B., Directeur Mach.fabriek en Scheepsw.
van P. Smit Jr., Voorschoterlaan 103,
Rotterdam.
Gils, Dr. J. van, R. K. Pr., Inspecteur van het
bijzonder onderwijs, Roermond.
Goffin, H., Minckelersstraat 18, Maastricht.
Gogh, Ir. Ant. van, Prins Hendrikstraat 132,
Ginneken.
Gommers, J. J. H., Hoofdonderwijzer,
Bunderstraat 51, Meerssen.
Goor, P. van den, Leeraar Bisschoppelijk College,
Sittard.
Goossens, Dr. W., R. K. Pr., Rijksarchivaris,
Meerssenerweg 323, Maastricht.
Graaff, Prof. Dr. W. C. de, Utrecht.
Graafland, Jhr. J. A. I. M., Julianaplein 2,
Maastricht.
Gregoire, L., Glacisweg 15, Maastricht.
Grinten, H. v. d., Venlo.
Grond, A. Dr., Schinkelstraat, Heerlen.

Groot, J. A. C. de, Leeraar Aard,
Hoofdstraat 69, Kerkrade.
Groothoff, Dr. Ir. T. H., Villa „Leeuwenhorst”,
Valkenburg (L.).
Grossier, L., Oud-Weth., Vrijthof 20, Maastricht.

H

Haagsch Persbureau, L. v. Meerdervoort 45 A,
Den Haag.
Haan, J. de, Maasstraat A 334, Weert.
Haex, Mr. A. C., Mijndirecteur, Heerlen.
Hagdorn, A., Rijksontvanger, Maastricht.
Hameleers, L., Dierenarts, Rothem-Meerssen (L.).
Hamers, P., Graanhandel, Markt 55, Maastricht.
Hamers, M., Dir. Maastr. Broodfabriek,
Maastricht.
Harencarspel, W. van, conservator bij het
Staatsboschbeheer, Julianalaan 147, Bilthoven.
Hatter, A. van, Claes de Vrieselaan 99 b,
Rotterdam.
Hautvast, J., Onderwijzer, Verl. Calvariestraat,
Maastricht.
Hayen, Albert, No. 98, Gronsveld.
Heesterman, J., Ir., Scheikundige aan den Wa-
renkeuringsdienst, Prof. P. Willemsstraat 43,
Maastricht.
Heimans, J., Drs. Leeraar Amsterd. Lyceum,
Beethovenstraat 18, Amsterdam-Zuid.
Hens, P., Burgemeester, Valkenburg (L.).
Hennekens, Ch., Beek (L.).
Hennekens, Eug., R. K. Pr., Leeraar aan het
Bisschoppelijk College, Roermond.
Hennekens, Theoph., Industriël, Beek (L.).
Hennus, Aug., Parallelweg 52, Maastricht.
Herfst, Jos., Tongersche plein, Maastricht.
Hermans, H., lid 2e Kamer Staten Generaal,
Laan v. N. O. Indië 213, Den Haag.
Hermans, H., Musicus, Prins Bisschopsingel 26,
Maastricht.
Hermans, J., Victoria Taverne, Maastricht.
Hermans, J., Burgemeester, Susteren.
Hesselle, Ch. de, Oud-Burgemeester, Heerlen.
Hillegers, J., Bunderstraat 55, Meerssen.
Hoeberechts, Jacq., Onderwijzer, Beek (L.).
Hofker, Dr. J., Laan v. Eik en Duinen 160,
Den Haag.
Hollman, Alph., Apotheker, Markt, Maastricht.
Hollman-Willems, G., Lenculenst. 11, Maastricht.
Hollman, M., Jacobstraat, Maastricht.
Holsteyn, Th. J., „Ons Honck”, Laren N. H.
Hoogenberk, Hub., Groesbeekscheweg 22,
Nijmegen.
Hoogeveen, T., S. J., Pater, Can. College,
Berg en Dalsche weg, Nijmegen.
Hoorn, Mej. Louise, zonder vast adres,
Begunstigster.
Houx, H., Wethouder, Tongerscheweg 166,
Maastricht.
Hövell tot Westerflier, Baron Mr. E. van,
Commissaris der Koningin, Maastricht.
Hummelinck, P., Student, Oosthavenkade 89,
Vlaardingen.
Hupperetz, Eug., Apotheker, Weert.

Husmann, W., Dir. der Dom. Mijnen, Kerkrade.
Hustinx, Dr. E., Heerlen.

I

Indemans, Dr. J., Wilhelminasingel, Maastricht.
Iterson-Rotgans, Mevr. J. van, Heerlen.

J

Janssen, M. L. H., Onderwijzer, Stein.
Jaspers, Th., notaris, Klimmen.
Jaspers, L., Alex. Battalaan 31, Maastricht.
Jelinger, H. A., Kunstschilder, Maastricht.
Jeswiet, J., Prof. Dr., Hoogleeraar Landbouw-
hoogeschool, „Marienhof”, Bennekom.
Jetten, A., Croix de Bourgogne, Valkenburg (L.).
Jonas, H., Kunstschilder, Kl. Looiersstraat,
Maastricht.
Jongen, H. H., R. K. Pr., Rector, Lemiers.
Jongmans, Dr. W. J., Dir. v. h. Geol. Bureau voor
't Ned. Mijngedebied, Heerlen.

K

Kallen, W., Pastoor-Deken, Meerssen.
Kemner, Dr. N. A., Experimentalfältet, Zweden.
Kengen, Aug., R. K. Pr., Pastoor, Caberg.
Kentgens, J. S., Leeraar a.h. Bissch. College,
Sittard.
Kessels, J., Saroleastraat 72, Heerlen.
Keulen, J., Leeraar a. h. Bissch. College, Sittard.
Keuller, L. A. J. Ir., Oud-Leeraar, Pr. Bisschop-
Singel 49, Maastricht.
Kleipool, P. C., Hertogsingel, Maastricht.
Kneepkens, Mr. C. M. Fr., Emmastraat 7,
Winschoten.
Kolff, G. en Co., N. V., Heerengracht 31, Leiden.
Koorneef, J., Kastanjelaan 21, Rhenen.
Kooy, J. van der, Leeraar Gem. H. B. S. en Sted.
Gymn., Kapoenstraat, Maastricht,
Kortman, C., Jur. Stud., Spoorstraat 210 A,
Cuyck a. d. Maas.
Kreutzer, H. H., Jubileumstraat 11, Sittard,
Sittard.
Krischer, P., St. Pieterskade 20, Maastricht.
Kroft, W. G. van der, Rijksstambouwconsulent,
Meerssenerweg 327, Maastricht.
Kruizinga, Dr. P., Inst. Mijnb.kunde der T. H.,
Delft.
Kruytzer, Dr. E. M., R. K. Pr., Bisschoppelijk
College, Roermond.
Kuiper, A. C., Stadhouderslaan 21, Den Haag.
Kurris, Fr., Dr. Ir., Wilhelminasingel 41,
Maastricht.

L

Landtman, H., Roo Valkstr. 19 b, Rotterdam.
Latiers, Mevr. H., Tegelen.
N.V. Société des Charbonnages „Laura en Ver-
eeniging”, Eijgelshoven. Begunstigster.
Leefmans, S., Dr., Hoofd v. h. Inst. voor Planten-
ziekten, Schenk de Jongweg, Buitenzorg N.O.I.
Leenders, M., Boomkweeker, Steijl.
Leent, Dr. J. A. J. M. van, Heerlen.

Leeszaal R. K. Openbare Leeszaal, Kerkrade.
Leeuw, Dr. C. de, Bilthoven.
Lempke, B. J., Oude IJselstraat 12 III,
Amsterdam-Zuid.

Lenders, G., Pastoor, Heerlerbaan.
Lévrier, Hôtel du, Boschstr. 76, Maastricht.
Leufkens, H., Djocja (Bedokweg 11),
Java, Ned.-Indië.

Leysen, Léon, Onderwijzer, Cadier en Keer.
Lienaerts, Ern., Notaris, Merkelbeek.
Linden, v. d., P., Leeraar Aadr. Gem. H. B. S.,
Volksplein 19, Maastricht.

Lintjens, H., Kemperweg 3, Heerlen.
Loë, Baron Edm. de, Mheer.
Lucassen, Mej. J., Onderwijzeres, Boschstr. 69,
Maastricht.

Lücker, E., Leeraar aan het Bissch. College,
Willem II Singel 28, Roermond.
Lugt, C. van der, S. J., Pater, Rozengracht 150,
Amsterdam C.
Luyten, F. H., Rector, „Severen”, Amby.

M

Maasen, Arn., v. Hasselkade 2, Maastricht.
N.V. Maatschappij tot Expl. van Limburgsche
Steenkolenmijnen, Heerlen. Begunstigster.
Mabeg, Ind. Mij., Westerstr. 6—8, Utrecht.
Mac Gillavry, Dr. D., Brouwersplein 9,
Amsterdam.

Maessen, J. H. W., Kantoorbediende,
Meerssenerweg 199, Maastricht.
Marres, Paul, Ir., Villa „Rozenhof”, St. Pieter.
Marres, Dr. A., Willemsparkweg 31, Amsterdam.
Martens, Jan, Apotheker, Akerstr. 230,
Hoensbroek.

Martens, P., Saroleastraat 9, Heerlen.
Marquet, P., Pieterstraat, Maastricht.
Meer, Dr. J. P. G. v. d., Oogarts,
St. Lambertuslaan 4 b, Maastricht.
Meijere, Prof. Dr. J. C. H. de, Stadhouderskade
135, Amsterdam-Zuid.

Meisenberg, H. J., Jacobstraat 8, Maastricht.
Mineralogisch-Geologisch Instituut, Groningen.
Mols, J., Inspecteur L. O., L. Kanaaldijk 10,
Maastricht.

Mommers, M., Hoofd der School, Heer.
Moorman, J. Th., Pastoor, Bosscherveld,
Maastricht.

Mooser, Ir. W., Maastricht.
Mulken, W. van, Hoofdonderwijzer, Bunderstr.,
Meerssen.

N

Nadaud, C., Industrieel, Oude Tweebergenpoort 1,
Maastricht.
Natuurh. Studentenclub R. K. H. B. S., Heerlen.
Nève, Mr. E. B. H. M., Sittard.
Nijenhuis, B. H., Hôtel „Derlon”, O. L. Vr. plein,
Maastricht.

Nijhof, Firma Mart., 's Gravenhage.
Nillesen, H., R. K. Pr., Pastoor, Rimborg.
Nypels, Ed., Boek-, Courant- en Handelsdrukk.,
Minckelersstraat 3, Maastricht.

Nypels, Jo, Scharn.
Nypels, Ch., Maastricht.
Nyst, Edm., St. Jacobstraat 1, Maastricht.

O

Oberjé, G. H., R. K. Pr., Pastoor, Epen (L.).
Oliviers, R. K. Pr., Pastoor, Gronsveld.
Oort, Prof. Dr. E. D. van, Direct. 's Rijks Museum
v. Natuurl. Historie, Leiden.
Oostingh, Dr. G. H., Hoofdkantoor van den
Mijnbouw, Bandoeng (Java).
Op de Coul, Fr. Mr., Bissch. College, Roermond.
Oppen, Mr. L. B. J. van, Burgemeester, Maastricht
Oudemans, Dr. J. Th., Pres. der Ned. Entom. Ver-
eeniging, Huize „Schovenhorst”, Putten (Gld.).

P

Packbier, Jos., Pastoor-Deken, Schinnen.
Pagnier, Jean, Dir. Vermicellifabriek,
Duitsche Poort 20, Maastricht.
Panhuysen, Drs. G. W. A., Chartermeester aan
het Rijksarchief in Limburg, Prof. Scholsstr. 19,
Maastricht.

Paulussen, Mr. H., Jr., Caumerbeeklaan 13 a,
Heerlen.
Paulussen, Mr. H., Adv.-Proc., St. Servaaskloos-
ter 30, Maastricht.
Peeters, S. J., Dr., Pater, Berchmans-College,
Nijmegen.

Pennartz, Onderwijzer, Epen (L.).
Peters, P., Oud-Onderwijzer, Heerlen.
Peutz, F. P. J., Bouwkundig Ingenieur,
Ceintuurbaan, Heerlen.

Ploem, Dr. R., Vaals.
Pop, L. J. Jos., Brouwersgracht 24, den Haag.
Posma, D., Directeur Bataafsche Imp. Maat-
schappij, St. Lambertuslaan 50, Maastricht.
Prick, J., med. cand., 2e v. d. Helstraat 73,
Amsterdam.

Provinciale Staten in Limburg, Gouvernement,
Maastricht.
Pijpers, Leeraar Nat. Hist., Tegelsche weg 5,
Venlo.

R

Ramakers, P., Dir. Rijkskweeksch., Maastricht.
Regout, Lucien, Markt 50, Lutterade.
Regout, Pierre, Jr., Boschstr. 45, Maastricht.
Reinhold, Dr. Th., Geoloog b. d. Rijksopsp.dienst,
Spaarne 17, Haarlem.

Resink, J., Dir. R. K. H. B. S. voor Meisjes,
v. Heylerhofl. 7, Maastricht.
Retera, Willem, Sigarenfabrikant,
Maastrichterlaan, Beek (L.).

Rheden, J. J. van, Spaarne 17, Haarlem.
Rijk, J. C., gep. Majoor Infanterie,
Heugemerweg 5, Maastricht.
Rijks Geologisch Mineralogisch Museum,
Graanmarkt, Leiden.

Roepke, Prof. Dr. W., Wageningen.
Rosier, J. L., Leeraar Gem. H. B. S. en Sted. Gym.,
Cannerweg 147, Maastricht
Rummelen, F. van, Stationstraat 51, Heerlen.

Rüschkamp, Dr. F., S. J., Hofgartenstr. 9, Bonn.
Rutten, Prof. Dr. L., Hoogleeraar Rijks-Universiteit, Utrecht.

Ruys de Beerenbrouck, Jhr. Mr. Ch.,
Minister-President, Min. v. Staat, den Haag.
Ruyters, P. H., Hoofd R.K. U. L. O. school, Echt.

S

Sauter, J., Bunde.
Schaïk, van, G. A., Leeraar plant- en dierkunde,
Kleverparkweg 123, Haarlem.
Schaïk, van, D. C. Ir., Scharnerweg 1 B,
Maastricht.

Schmedding, Dr. A. H. M., Arts,
Gr. Looierstr. 30, Maastricht.

Schnittmann, Dr. F. X., Studienassessor,
Hammelburg, Bayern, Deutschland.

Schoenmaekers, Dr. J. A. G., Arts, Sittard.

Schols, Ch., Ing., Stationstr. 41, Maastricht.

Schols, V., Koopman, Prins Bisschopsingel 17,
Maastricht.

Scholten en Zoon, Boekhandel, Groningen.

Schoon, Mr. A., Groote Looierstraat, Maastricht.

Schoonbrood, M. J., Hoofd der Rijksleerschool,
Brusselscheweg 84, Maastricht.

Schoth, J. G., Ir., Oud-Dir. Gem.werken,
Breedestraat 45, Maastricht.

Schulte, Dr. J., Chirurg, Kapoenstr. 7, Maastricht.

Schure, H. H., Drs., Leeraar R. K. H. B. S. en
Gymn., Dorpstr. 259, Amby.

Schweitzer, W., Mijndirecteur, Valkenburgerweg
28, Heerlen.

Seelen, P., Journalist, Hertogsingel 80, Maastricht.

Sleen, Dr. W. J. N. van der, Leeghwaterstr. 14,
Haarlem.

Slicher, J., Linnaeusparkweg 136, Amsterdam-O.
Sloff, Jan G., Leeraar R. H. B. S.,

Halterscheweg 78, Bergen op Zoom.

Sluyterman van Loo, Vice-Consul de S. M. F.
le Shah de Perse, Weteringschans 94,
Amsterdam.

Smeets, V., Leeraar Gem. H. B. S., Alexander
Battalaan 56, Maastricht.

Smeets, P. G. H., Leeraar Gem. H. B. S.,
St. Hubertuslaan 39, Maastricht.

Smits, Ir., G. C. M., de Lairessestraat 6,
Amsterdam-Zuid.

Soest, J. L. van, Ir., Frankenstr. 31, den Haag.

Sonderen, H. C. van, Ambt. b. d. Telegrafie,
Hertogsingel 40, Maastricht.

Sonneville, Fr., Preparateur, Hertogsingel 92 a,
Maastricht.

Spauwen, Arn., Gronsveld.

Sprenger, Prof. A. M., Hoogleeraar Landbouw-
hogeschool, Wageningen.

Staatsmijnen in Limburg, Heerlen, Begunstigster.
Stadsbibliotheek der gemeente Maastricht,
Vrijthof 47, Maastricht.

Starmans, Dr. J., Arts, Nuth.

Steenis, Dr. E. G. G. J. van, Plantkundige bij het
Herbarium, Pledang 19, Buitenzorg (Java).

Stevens, K., Pr. Bisschopsingel 45, Maastricht.

Strijbos, P. J., Architect, Bentveldderweg 12,
Bentveld bij Haarlem.

Swart, B., Leeraar Lyceum, Pr. Hendrikkade 2,
Zaandam.

T

Tendijck, K., Schinkelstraat, Heerlen.

Terhal, H. J. J., Tempseplein 12, Heerlen.

Tesch, Dr. P., Direct. v. 's Rijks Geol. Dienst,
Spaarne 17, Haarlem.

Theunissen, A., Amstenrade.

Theunissen, M., Boomkweker, Breust-Eijsden.

Thiel, A. J. M. van, R. K. Priester, Leeraar
Bissch. College, Roermond.

Thyssen, Dr. Jacq., Bloemendaal.

Tilmans, W. J., Hoofd der School, Geulle.

Timmermans, L. H., Directeur Bisschoppelijk
College, Sittard.

Tjittes, A. A., Onderwijzer, Wethouderslaan 3,
Driebergen.

Toebosch, Mevrouw Th. J. G., Tongerscheweg 52,
Maastricht.

U

Ubaghs, Huibert, Letterkundige,
Villa „Oranje Nassau", Valkenburg (L.).

Ubaghs-Reinartz, Mevr. R.,
Villa „Oranje Nassau", Valkenburg (L.).

Ubaghs, R., Eygelshoven (L.).

Umbgrove, Prof. Dr. J. H. F., Hoogleeraar aan de
Technische Hoogeschool, Inst. v. Mijnbouwkunde
Delft.

Ummels, P., leeraar Gem. H. B. S., Capucijnen-
straat 33, Maastricht.

Ursulinen, Eerw. Zusters, Echt.

Ursulinen, Eerw. Zusters, Gr. Gracht, Maastricht.

V

Varossieau, W. L., Leeraar kweeksch. voor onder-
wijzers van het Haagsch Genootschap,
Antonie Duyckstr. 58, Den Haag.

Venema, H. J., Ass. Lab. v. Plantensyst. en
geographie, Bovenweg 30, Bennekom.

Verbeek, Fr., Boscharchitect Inst. voor Planten-
ziekten, Buitenzorg (Java).

Verheggen, E. H. J., Pastoor St. Matthias,
Maastricht.

Vernhout, Dr. J. H., Lange Noordstraat L 124,
Middelburg.

Verschueren, Zwartbroekstr. 15, Roermond.

Versterren, Herm., Meerssen.

Verzijl, Dr. Ed., Apotheker, Breedestraat 1,
Maastricht.

Visser, E., Leeraar Gem. H. B. S. en H. H. S.,
Aldenhofpark 32, Maastricht.

Visschers, P., Bouwkundige, Walramplein 9,
Valkenburg (L.).

Vlerk, Dr. I. M. v. d., Lector voor Geologie en
Palaeantologie, Zoeterwoudsche singel 58,
Leiden.

Vliexs, Mej. M. H., Hoofdonderwijzeres, Schinnen

Voncken, Mej. Gez., Valkenburg.

Voncken, Frits, pharm. cand., Wijlré.

Vos, J. J. H., Ir. Directeur der N. V. Waterl. Mij.
voor Z.-Limburg, Prins Bisschopsingel 5,
Maastricht.

Voûte, Dr. A. D., v. Limburg-Stirumweg 17,
Buitenzorg-Java.
Vroemen, Florent, Valkenburg (L.).
Vroom, P. J. J., Comm. Ned. Spoorwegen,
Guido Gezellestraat 2, Eindhoven.
Vrijens, Mr. M. H. Fr. R.,
O. L. Vr. plein 2, Maastricht.
Vuuren, van, Prof. L., Hoogleraar Rijksuniver-
siteit, Maliebaan 109, Utrecht.

W

Waage, G. H., Leeraar in Plant- en Dierkunde
aan de Gem. H. B. S. en Sted. Gymnasium,
Prof. Pieter Willemsstr. 41, Maastricht.
Wachter, W. H., Leeraar Nat. Hist. aan de H.
B. S., Vierambachtstr. 81 a, Rotterdam.
Weber, Prof. Dr. Max, Eerbeek.
Welters, Fr., Kapelaan, Voerendaal.
Wersch, H. J. L. van, Apotheker, Hoofdstr. 29,
Kerkrade.
Wessem, Jos. van, Notaris, Sittard.
Wessem, Jos. van, Jr., Bankier, Sittard.
Wever, A. de, Arts, Nuth.
Wever, A. de, rustend Pastoor,
Sanatorium, Heerlen.
Wever, H. de, Kasteel Raar-Meerssen.
Weyers, F., Saroleastraat, Heerlen.
Weyerhorst, A., Heerlen.
Wiel, C. v. d., Aarweg 11, Heerlen.
Wiel, P. v. d., Corn. v. d. Lindenstraat 20,
Amsterdam.
Wiolders, L., Praeparateur, Kaldenkerkerweg 157,
Venlo.
Wijk de Vries, van, Mej., Velp (G.).
Wilde, J. A. J. de, Da Costakade 52, Amsterdam.
Willemse, A., Arts, Kerkrade.
Willemse, C., Arts, Eygelshoven.
Wintgens, P., Mijningenieur, Heerlen.

Y

Yselstein, D., Techn. Ambtenaar, Rijkswaterstaat,
Born-Buchten.

Z

Zwaan, Th. v. d., Dir. Mergeexploitatie „St. Pie-
tersberg”, Brusselscheweg 110, Maastricht.

BESTUUR :

Rector Jos. CREMERS, Voorzitter.
Ir. C. BLANKEVOORT, Ondervoorzitter.
G. H. WAAGE, Secretaris.
J. PAGNIER, Penningmeester.
J. C. RIJK, Bibliothecaris.
Jos. BECKERS,
L. GROSSIER,
Dr. J. P. VAN DER MEER,
Fr. VAN RUMMELEN,

} Leden.

Ruilverkeer.

NEDERLAND.

Club van Ned. Vogelkundigen,
p.a. Dr. C. G. B. Ten Kate, Kampen.
De Meidoorn, Uitgave van de A. J. C.,
Reguliersgracht 78, Amsterdam.
Geol. Bureau v. h. Nederl. Mijnged.,
Akerstraat 86, Heerlen.
Geologisch Instituut der Gem. Universiteit,
Amsterdam.
Kon. Akademie v. Wetenschappen (Bibliotheek)
Amsterdam.
Kon. Nederl. Aardrijksk. Genootschap,
Bureau, Saxen Weimarlaan 28, Amsterdam.
Landbouw Hoogeschool (Bibliotheek),
Wageningen.
Nederl. Phaenologische Vereeniging,
p.a. Dr. H. Bos, Wageningen.
Nederl. Botanische Vereeniging, p.a. Bibliotheek
Koloniaal Instituut, Mauritskade 63—65,
Amsterdam.
Nederl. Nat. Hist. Vereeniging,
Baronielaan 73, Breda.
Nederl. Ornithologische Vereeniging,
p.a. Dr. G. v. Oordt, Zoöl. Lab., Janskerkhof 3,
Utrecht.
Nederl. Mycologische Vereeniging (Bibliotheek),
Diezerstraat 10, Zwolle.
Nederl. Dierk. Vereeniging (Bibliotheek),
Zoölogisch Station, Helder.
Schoolmuseum, Hekkelaan, den Haag.
Vereeniging tot Behoud v. Natuurmonumenten,
Heerengracht 540, Amsterdam.
Zeeuwsch Genootschap voor Wetenschappen,
Middelburg.

ARGENTINIE.

Museo nacional de Historia natural „Bernardino
Rivadavia”, Buenos Aires (Argentina).

BELGIE.

Natuurwetensch. Genootschap „Dodonea”,
Ledeganckstraat 35, Gent.
Société Royale Zoologique de Belgique,
Avenue des Nations 50, Brussel.
Société Royale de Botanique,
Jardin botanique de l'Etat, Brussel.
Société belge de Géologie, de Paléontologie et
d'Hydrologie, Palais du Cinquantenaire, Brussel.
L'Union des Entomologistes belge,
Directeur Mons. F. Derenne-Meyers,
Avenue Louis Lepoutre 90, Ixelles-Brussel.

BRAZILIE.

Instituto biologico de defesa agricola et animal,
Caixa dupla 2821, Sao Paulo.
Jardin Botanique do Rio de Janeiro.
Museu Nacional do Rio de Janeiro,
Quinta da Boa Vista.

BULGARIJE.

Société des Sciences Naturelles, Sofia.

DUITSCHLAND.

Deutsche Akademie der Naturforscher zu Halle,
Friedrichsstr. 50 a, Halle S.
Nat. Hist. Verein. der Preuss. Rheinl. und
Westfalens, Bonn.
Naturw. Verein für Bielefeld und Umgegend,
Stadtbücherei Alter Markt 1, Bielefeld.
Naturw. Verein in Osnabrück,
Hakenstrasse 12, Osnabrück.
Naturwissenschaftlicher Verein,
Städtisches Museum, Bremen.
Naturhistorisches Museum, Lübeck.
Naturw. Gesellschaft zu Chemnitz, Sachsen.
Notgemeinschaft der Deutschen Wissenschaft,
Bibliothekausschusz,
im Schlosz. Portal III, Berlin C 2.
Oberhessische Gesellschaft für Natur- und
Heilkunde, Giessen.
Senckenbergische Naturf. Gesellschaft,
Frankfurt am Main.
Verein für Naturwissenschaften an der Techni-
schen Hochschule in Braunschweig.

ENGELAND.

British Museum General Library,
Cromwell Road, London S. W. 7.
The Imperial Institute of Entomology,
41, Queensgate, London S. W. 7.

FINLAND.

Societas pro Fauna et Flora Fennica,
Kaserngatan 24, Helsingfors.

ITALIE.

Laboratorio di Zoologia generale et Agraria
del R. Istituto Superiore Agrario
in Portici-Napoli.

OOSTENRIJK.

Naturhistorisches Museum, Burgring, Wien.
Zoologisch-Botanische Gesellschaft,
Mechelgasse 2, Wien.

SOVJET-REPUBLIEK.

Institut des Recherches biologiques et de la Sta-
tion biologique de l'Université de Perm,
U. R. S. S. Russie, Perm, Zaïmka.

TRANSVAAL.

Die Nasionale Museum, Bloemfontein Z.-Afr.

TSJECHO-SLOWAKYE.

Deutsche Naturw. medicinischer Verein für
Böhmen „Lotos“, Taborska 48, Prag II.

V. S. AMERIKA.

Academy of Natural Science,
Philadelphia P. A., U. S. A.

Library.

The American Museum of Natural History
77 th Street and Central Park West,
New York N. Y.

Library New York State College of Agriculture
Ithaca, New York U. S. A.
Smithsonian Institution (Library),
Washington U. S. A.

LEZING MET LICHTBEELDEN

van den Zeereerw. Pater A. Raignier S. J.
over Stridulatie (geluidsproductie) bij mieren,
op Woensdag 3 Februari e.k. in het Museum.

Aanvang 6 uur. Introductie toegestaan.

VERSLAG VAN DE MAANDELIJKSCHE
VERGADERING

OP 6 JANUARI 1932 IN 'T MUSEUM.

Aanwezig de heeren : Jos. Cremers, H. Schmitz
S. J., J. Beckers, F. Sonnevill, J. Rijk, J. Maessen,
P. Kleipool, G. Panhuysen, K. Stevens, H. Jongen,
M. Mommers, Em. Caselli, L. Grégoire, R. Vrijens,
D. v. Schaik, Edm. Nyst, N. Boerma, P. Marquet,
Fr. v. Rummelen, J. Schulte, P. Bouchoms en G.
Waage.

De Voorzitter opent de vergadering met de beste
wensen uit te spreken voor de leden van het Ge-
nootschap en de hunnen in 't jaar 1932.

Ik wil hier geen pessimistische klanken laten hoo-
ren, maar optimistische. Zeker, ook wij lijden, wat
't ledenaantal aangaat onder de malaise, maar ik
vertrouw er op, dat onze leden weer voor nieuwen
aanvoer zullen zorgen. Over 1931 hebben wij niet
te klagen. De publicaties namen een hooge vlucht,
't Museum werd uitgebreid. De collecties gingen
zeer vooruit, vooral dank zij de prachtige schen-
kingen van de heeren Dr. Franssen, Dr. Jongmans,
Pater Scholte S. J. en v. d. Wiel. De heer v. d.
Wiel te Amsterdam schonk ons ± 2200 inlandsche
kevers, waaronder 300 ex. waren, nog niet in onze
collectie aanwezig, terwijl wij van enkele honder-
den soorten er slechts 1 of 2 ex. hadden. Wij
danken den milden gever van harte. Dr. Jongmans
schonk ons een prachtige collectie mineralen, af-
komstig uit de Ned. Mijnen. Ook dezen schenker
onzen hartelijken dank. De bibliotheek mag zich in
een grooten bloei verheugen. 't Herbarium dreigt
door den ijver en liefde van Dr. de Wever zoo uit
te dijen, dat er binnenkort plaats te kort komt.
Onze vergaderingen waren steeds goed bezocht.

Na deze goede dingen moet ik U thans iets droe-
vigs mededeelen. Onze uiterst bekwame en ijverige
Hoofdredacteur heeft na lang aarzelen en veel
strijd de leiding van ons Maandblad neergelegd.
Niet dat hij 't moe is, maar omdat drukke werk-

zaamheden 't hem onmogelijk maken. De tijd, dien Pater Schmitz vrij heeft, is beperkt en dezen tijd wil hij besteden voor eigen wetenschappelijke publicaties.

Wij hebben Pater Schmitz op de meest eervolle wijze ontslag verleend uit zijn functie als Hoofdredacteur. Waarde Vriend Schmitz, reeds op jeugdigen leeftijd kwam U in contact met tal van Paters Jezuïten, die een wereldnaam hebben in biologische kringen. Veel zijt gij aan de Sociëteit Jezus ook in dit opzicht verschuldigd. Wij vertrouwen, dat gij nog veel zult arbeiden en dat die arbeid rijpe vruchten mag afwerpen. Dat U deel blijft uitmaken van de redactie doet ons veel genoegen. Wij zullen niet te vergeefs een beroep doen op Uw ervaring, opgedaan in de 8 jaren van Uw Hoofdredacteurschap. Wij danken U van harte voor 't vele werk, dat U voor ons Maandblad deed.

De vergadering onderstreepte met luid applaus de woorden van haar Voorzitter tot Pater Schmitz gericht en bewees hiermede, dat de woorden door hem gesproken zeer door de aanwezigen werden gewaardeerd.

Pater Schmitz S. J., hierop 't woord nemend, zegt het volgende. Mijnheer de Voorzitter, geachte aanwezigen. De woorden tot mij gesproken, hebben mij goed gedaan. Ik herinner mij, hoe mijn Moeder zaliger, mij vertelde, hoe ik als klein kind reeds belangstelling had voor bloemen en inderdaad, mijn belangstelling ging als knaap geheel in de richting der botanie. Later kwam daarin verandering, en ik waardeer het ten zeerste, dat gememoreerd is 't groote aandeel, dat de Paters Jezuïten ook in natuurhistorisch opzicht in mijn ontwikkeling hebben gehad. Vooral wijlen Pater Wasmann S. J. heeft er zeer veel toe bijgedragen, dat ik belang ging stellen in de entomologie. De insecten, waar ik oorspronkelijk bang voor was, kregen onder zijn bezielende leiding beteekenis voor mij. Oorspronkelijk kevers verzamelende om Pater Wasmann te plezieren, nam ik mij voor er een 25-tal te verzamelen, die te geven aan mijn leermeester en dan..... nooit geen insecten meer. Maar toen ik hem de 25 stuks wilde ter hand stellen, kreeg ik te hooren: „Prachtig, ga zoo maar door!” Nu 50 exemplaren dan, dacht ik en dan..... nooit meer, maar toen ik er 50 had, toen was de belangstelling er en die is gebleven.

Waarde Rector, den dank mij gebracht, moet ik van de hand wijzen. Ik heb mijn loon reeds gekregen. In 1923 werd ik benoemd tot Lid van Verdienste van het Genootschap. Waarom, wist ik toen niet. Ik heb toen beloofd, te arbeiden voor onze Vereeniging en ik meen deze belofte ook gehouden te hebben. Nu eerst zal ik mij dan voelen, Lid van Verdienste.

De Voorzitter deelt hierna mede, dat in de Bestuursvergadering van Dec. 1.1. tot opvolger van Pater Schmitz S. J. als Hoofdredacteur is benoemd de heer Waage. Spr. zegt, dat hij in 't volste vertrouwen de mooie, maar niet lichte taak legt in zijn handen. Het werk door Pater Schmitz opgebouwd, zoo, dat ons Maandblad zoowel in binnen- als buitenland een gunstigen naam heeft, wordt

door hem voortgezet. Wij wenschen hem de kracht toe, om vele jaren zijn taak als Hoofdredacteur eervol te vervullen.

De heer Waage dankt voor de vriendelijke woorden tot hem gesproken en zegt, dat hij hoopt met den steun van 't Bestuur en voorgelicht door de ervaring van zijn voorganger zijn taak naar behooren te vervullen.

De Voorzitter verleent hierna 't woord aan den heer Beckers, die de volgende mededeeling doet.

De heeren herinneren zich, dat een paar maanden geleden de heer Kurris in een vergadering van ons Genootschap een voordracht heeft gehouden over het vergaan van beenderen in den grond. Dit was naar aanleiding van een paar vragen, die ik aan hem gericht had in verband met archaeologisch onderzoek in Zuid-Limburg. Ik wil U heden de uitkomsten mededeelen van de onderzoekingen in een Universiteits Laboratorium te Utrecht verricht over hetzelfde onderwerp.

Het is U bekend, dat sinds de vroegste tijden tot op den dag van heden twee wijzen van begraven worden toegepast, n.l. inhumatie en incineratie. Onder inhumatie verstaan wij het lijk als zoodanig aan de aarde toevertrouwen (lijkgengraf). Incineratie wil zeggen, na eerst het lijk verbrand te hebben, de resten van den brandstapel, asch en beenderen los in den grond in een urn of anderszins te begraven (brandgraf).

In het Palaeolithicum, den ouden Steentijd, werd uitsluitend inhumatie toegepast. In het Neolithicum, den nieuwen Steentijd, voornamelijk lijkbegraving. In veel mindere mate lijkverbranding. Bekend zijn brandgraven uit dezen tijd in Bretagne (Frankrijk), Boitsfort (België) en een graf door mij gevonden te Stein.

De inhumatie, die in het begin van den Bronstijd nog overheerschend is, moet langzamerhand in de ijzerperiode het veld ruimen voor de incineratie, totdat in Romeinschen tijd hier te lande, uitsluitend brandgraven bekend zijn. Met het verdwijnen der Romeinsche beschaving uit Zuid-Limburg, bij den inval der Franken, treedt tegelijkertijd een nieuwe begrafenisritus op. De brandgraven hebben afgedaan. Wij vinden in de graven uit deze periode den burger in groot ornaat, den krijgsman in volle wapenrusting.

Uit deze korte uiteenzetting moge het U duidelijk zijn, dat, waar in Zuid-Limburg met uitzondering van het Palaeolithicum al deze tijdperken vertegenwoordigd zijn, wij naast brandgraven ook lijkgengraven moesten vinden. Dit is echter niet het geval. Voor zoover mij bekend is, werd in Zuid-Limburg nog nooit een lijkgengraf uit den Voortijd blootgelegd. Wat lag nu meer voor de hand, dan hieruit de gevolgtrekking te maken, dat in tegenstelling met andere landen, in Zuid-Limburg gedurende de heele Voor- en Vroeggeschiedenis slechts een en dezelfde begrafenisritus, n.l. de incineratie in zwang was. Dat deze conclusie, berustend op bij opgravingen geconstateerde feiten, echter niet juist was, leerde ons een in 1929 en 1930 opgegraven Merovingisch rijnggrafveld, in den grooten Bongerd te Stein. Hier toch werd een aantal

graven gevonden, die door de grootte der grafkuilen en door gemis van asch en beenderen zeker geen brandgraven konden zijn. En toch deed het vreemd aan, dat, hoe nauwkeurig het onderzoek ook gebeurde, zoo zelfs, dat in twee graven fotografisch de ligging der vergane lijken kon vastgelegd worden, geen enkel beenfragment, ja zelfs geen haar of kies, die zoo buitengewoon resistent zijn tegen ontleding, gevonden werd.

Waar het dus vaststaat, dat in deze Merovingische graven van rondom 500 na Chr. van de lijken niets meer overgebleven is, behoeft het ons zeker niet te verwonderen, dat wij geen lijkengraven uit vroegere perioden aantreffen.

Dit vermaant ons weer een keer te meer, voorzichtig te zijn bij het interpreteren van zuiver geconstateerde feiten.

Het behoeft geen betoog, dat er gestreefd werd, om een oplossing te vinden voor die twee vreemde verschijnselen — en waarvan het eene nog in tegenspraak leek met het andere — die zoo licht aanleiding konden geven tot het trekken van verkeerde conclusies in de Archeologie.

In de eerste plaats, waar is het aan toe te schrijven, dat bij ons in lijkengraven, een dikke duizend jaren oud, geen resten meer gevonden worden, terwijl op andere plaatsen de lijken nog te herkennen zijn in graven van vele duizenden jaren voor Christus? In de tweede plaats, hoe komt het, dat ook bij ons in brandgraven van enkele duizenden jaren voor Christus nog vele beenderenresten gevonden worden?

Voor mij zelf loste ik de eerste vraag op, door aan te nemen, dat de afwezigheid van kalk in den grond, de inwerking van het bodemkoolzuur op de beenderen bevorderde. Voor de tweede vraag meende ik een oplossing te vinden in de verschillende, bij rotting van lijken ontstane zuren, die naast het koolzuur in lijkengraven, de oplossing van het bot versnellen.

Het bevredigde mij echter niet heelemaal en het was daarom, dat ik mij wendde tot Prof. Schoorl te Utrecht en tot ons medelid Dr. Kurris, om een oplossing te zoeken voor dit vraagstuk en ik voeg er direct bij, dat de laboratoriumproeven van Prof. Schoorl en de literatuurstudie van Dr. Kurris de kwestie volkomen opgehelderd hebben.

Na een vrij uitgebreide verhandeling komt Dr. Kurris in het kort samengevat tot de volgende slotsom.

Het werkend agens is het water. De beenstof is geen mengsel van calciumcarbonaat en calciumfosfaat, maar een verbinding dezer twee stoffen, in den vorm van een apatiet. Het oplossen van het been hangt samen met de drie volgende factoren, 1° den omringenden grond, 2° de waterbeweging en 3° de samenstelling van het water. Water met veel agressief koolzuur zal bij afwezigheid van koolzure kalk de beenderen oplossen.

Er dient nog rekening gehouden te worden met een mechanischen factor, die remmend op de oplossen werkt, n.l. de omhulling van de anorganische bestanddeelen door organische.

Dat gebrande beenderen niet of in mindere mate

aangetast worden, komt, doordat na verbranding, de apatiefkristallen groter worden en de aantastingssnelheid afneemt met de toename der kristalgrootte. Prof. Schoorl zond mij achtereenvolgens de verschillende rapporten van de vele onderzoeken in zijn laboratorium verricht. Het eerste van 4 Juli kan ik voorbijgaan, omdat dit in zijn tweede van 11 Juli nader uitgewerkt wordt.

	Beenfragmenten uit brandgraf Dr. Beckers	Gebrande menschenbeenderen volgens Heintz (1849)
Tertiair Calciumphosfaat	67 %	87,4 (incl. Mg)
Calciumcarbonaat	1	9,1
Onoplosbaar	32	3,5

Bij onze analyse was de onoplosbare stof hoofdzakelijk (bijgemengd) zand, terwijl dit bij Heintz calciumfluoride is. Wanneer U het bijgemengde zand aftrekt, blijkt dus, dat de beenfragmenten uit het brandgraf nagenoeg geheel van calciumcarbonaat zijn bevrijd, denkkelijk door uitlooging met het koolzuurhoudende bodemwater. Het achterblijvende calciumphosfaat is dan wel zeer resistent en wij hebben vastgesteld, dat dit toch vrij nauwkeurig aan de formule $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2 = 3 \text{CaO} \cdot 1 \text{P}_2\text{O}_5$ beantwoordt, want gevonden is 36,2 % CaO molen, op 30,8 % $\text{P}_2\text{O}_5 = 0,216$ molen.

Prof. A. J. P. van den Broek heeft mij voor dit doel geholpen aan eenige kerkhofbotten, welke ik om sneller tot het doel te geraken zeer fijn heb gepoederd en daarna een gedeelte van dit poeder heb gebrand, gedurende drie uren in een electrischen oven op 620° en hiervan nog weer een gedeelte 3 uur op 850°. Bij dit branden heeft het oorspronkelijk poeder ongeveer een kwart in gewicht verloren.

Ik heb hiermede bij de volgende voorloopige proeven geen rekening gehouden, hetgeen trouwens slechts in het voordeel van de uitkomst kan zijn. Ook zal later nog een volledige analyse van de poeders gemaakt worden.

Ik heb eerst 2 gram van elk der poeders met 200 cm³ water geschud, dat vooraf met koolzuurgas verzadigd was en dat bij titratie bleek een concentratie te hebben van 0,014 N of 616 mg CO₂ per liter. Ik heb 6 dagen de poeders in gesloten flesschen daarmede in aanraking gelaten en nog eenige malen omgeschud. Toen bleek bij analyse van het water, dat van de bottenpoeders in oplossing was gegaan aan $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$:

Oorspronkelijk bot: Gebr. op 620°: Gebr. op 850°:
63,5 mg 46,5 mg 40 mg

Er is dus een zeer duidelijke verhoogde resistentie van de gebrande botten tegenover koolzuurhoudend water geconstateerd, zonder dat ik nog weet, waaraan die toe te schrijven is.

Ten einde sneller te kunnen uitmaken, of de uitlooging zoo tot het einde doorgaat, heb ik daarna een iets sterker zuur op de resten van de eerste proef toegepast, n.l. 0,1 N citroenzuur. Met 200

cm³ daarvan is eenige malen omgeschud en na nog 'n dag staan, bevonden, dat nu verder in oplossing was gegaan een hoeveelheid van Ca₃(PO₄)² van :

Oorspronkelijk bot: Gebr. op 620°: Gebr. op 850°:
745 mg 585 mg 435 mg

13 November ontving ik het derde rapport, waaraan ik het volgende ontleen.

De meerdere stabiliteit van gebrande beenderen ten opzichte van verdund zuur, is op den langen duur bevestigd gevonden. De proef waarbij 2 g poeder van gebrande beenderen is geschud met 200 cm³ 0,1 N citroenzuur gaf nu een afname der aciditeit, waaruit tot het in oplossing gaan van de volgende hoeveelheden Ca₃(PO₄)² zou zijn te besluiten :

Oorspronkelijk bot : Gebr. op 620°: Gebr. op 850°:
Na 1 dag 745 585 435 mg

Op 5 Nov.,
dus na 4 2550 1410 810 mg
maanden

De abnormaliteit, dat voor het oorspronkelijk bot een uitkomst boven 2000 wordt verkregen, kan op rekening van magnesiumphosphaat en calciumcarbonaat (kleiner aeq.) gesteld worden. Er blijkt in ieder geval uit, dat de resistentie van gebrand been veel grooter is en toeneemt, naarmate bij hoogere temperatuur is gebrand.

Ik heb nu de verhandeling van Dr. Kurris aan Prof. Schoorl gezonden en kreeg 30 Nov. het volgende schrijven.

Wat de beschouwingen van Dr. Kurris betreft, ben ik het natuurlijk met hem eens, dat het oplossen van beenderen in den bodem geschiedt door koolzuurhoudend water. Zijn beschouwing omtrent het verschil tusschen het hard gedeelte en het sponsachtige gedeelte van een dijbeen acht ik zeer gelukkig. Het is ook mogelijk, dat hij gelijk heeft, wat de verklaring betreft van de minder gemakkelijke oplosbaarheid van verbrande beenderen. Ik weet niet, welke de reden daarvan is. Laat het zijn, dat de apatietkristallen grooter worden, ik acht het van meer belang, dat vast is komen te staan, dat van hetzelfde bot na verbranding, de oplosbaarheid in verdund zuur veel geringer is geworden.

Omtrent de ophooping van calciumfluoride in fossiele beenderen, meen ik, dat nog wel een andere verklaring mogelijk is, dan die van Dr. Kurris. Wanneer hij het carbonaat van de beenderen langs permutitischen weg laat vervangen door fluoride, is het voor mij de vraag, waar dit fluoride in den bodem vandaan komt. Ik zou meenen, dat men eerder moet aannemen, dat van beenderen het carbonaatapatiet gemakkelijker oplost en dat dus het fluorapatiet opgehoopt in fossiele beenderen achterblijft.

Voor de Archeologie, maar ook voor de Geologie van Zuid-Limburg zijn eenige zeer gewichtige feiten vastgelegd. Vooreerst, dat de destructie der beenderen in de lijkengraven door het agressieve koolzuur het gevolg is van de afwezigheid van kalk

in den bodem. Ten tweede, dat de meerdere resistentie der beenderen uit de brandgraven tegen het oplossend vermogen van koolzuur gelijken tred houdt met de hoogere temperatuur, waaraan de beenderen zijn blootgesteld geweest. Ten derde, dat deze meerdere resistentie hoogstwaarschijnlijk berust op de toename in grootte van het apatietkristal.

Wat de Geologie en meer speciaal de Palaeontologie betreft, doet zich het eigenaardige feit voor, dat in tegenstelling met het lössoid, waarin bijna nooit faunistische resten gevonden werden, deze in betrekkelijk groote hoeveelheid in het vele honderd-duizenden jaren oudere secundair aangetroffen worden. Het juist afgelopen onderzoek van het tertiair in de sleuf van het Julianakanaal te Elsloo, bracht ook vele beenderresten van allerhande dieren aan het daglicht, waaronder er waren, die nog volkomen gaaf en de volledige beenstructuur behouden hadden. In beide gevallen is dit alleen toe te schrijven aan het buitengewoon kalkrijk milieu, waarin zij gelegen hebben. Uit het lössoid, het quartair, daarentegen zijn de fossielen uiterst spaarzaam en toch, welke theorie wij ook aanhangen, hetzij de krijtverweeringstheorie van v. Rummelen, of dat wij denken aan aerogene verplaatsing uit de eindmoraine gedurende en na den Riss-ijs-tijd, ten allen tijde moeten er toch beenderresten van diluviale zoogdieren gevonden worden. Dit gemis vindt dan een goede verklaring in den met weinige uitzonderingen zool niet kalkvrij, dan toch kalkarmen toestand, van het lössoid.

Mag ik Prof. Schoorl en Dr. Kurris dank zeggen voor de moeite, die zij zich bij dit onderzoek getroost hebben. Het bewustzijn, een der vele raadselen, die de natuur ons biedt, tot oplossing gebracht te hebben moge hun voldoening schenken.

Nadat de heer Beckers enkele belangstellende vragen had beantwoord, dankte de Voorzitter spr. voor zijn mooie mededeeling.

Vervolgens krijgt de heer Waage 't woord, die de volgende mededeeling doet.

In 't „Verslag van den Veterinair Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid, in het bijzonder belast met het toezicht op de naleving van de vleeschkeuringswet over 't jaar 1930,” verschenen in September 1931, komen eenige mededeelingen voor over 't voorkomen van blaasworm in ons land.

Blaaswormen zijn a. h. w. larven van lintwormen. In ons land zijn voor ons van belang 3 soorten lintwormen en wel de Ongewapende lintworm (*Taenia saginata*), de Gewapende lintworm (*T. solium*) en de Hondenlintworm (*T. echinococcus*). De blaaswormen van deze soorten heeten respectievelijk *Cysticercus inermis*, *C. cellulosae* en *Echinococcus*.

In 't verslag nu vinden we, dat afgestorven *C. inermis* werden geconstateerd bij runderen in een percentage, dat voor de provinciën wisselt tusschen 0,14 (Brabant) en 1,21 (Gelderland). Vergelijkt men deze percenten met de 23 % der in 1927 besmette, geslachte runderen op Bali, dan ziet men, dat daar de vleeschkeuring nog veel kan verbeteren.

C. cellulosa komt bij 't varken voor en is veel zeldzamer. 't Verslag vermeldt dan ook slechts 4 gevallen en wel 1 te Zaandam, 1 te Woubrugge en 2 in 't ambtsgebied Haren (G.).

Interessant zijn altijd de mededeelingen over *echinococcose*. *Taenia echinococcus*, een tot 6 mm lange lintworm, leeft in den darm van den hond. De blaasworm leeft in verschillende organen (lever, longen) van sommige huisdieren (rund, schaaap, varken) en van den mensch. De blaasworm is zeer gevaarlijk en kan tot den dood voeren.

Het percentage waargenomen blaaswormen bij runderen variëert voor de provinciën van 8,97 (Friesland) tot 0,17 (Brabant). Voor Limburg is opgegeven bij runderen 1,75 %.

Nog steeds staat Friesland bovenaan, al daalt ook daar 't aantal gevonden echinococcusblazen, dank zij 't nauwlettend toezicht, dat de vleeschkeuringswet 1919 mogelijk maakt. Zoo daalde 't percentage bij runderen van 1925 tot 1930 van 16 % op 8,97 %; bij varkens van 1,6 % op 0,37 %; bij schapen van 15 % op 5,18 %; bij geiten van 9 % op 5,27 %. Alleen bij de eenhoevigen is een stijging van 10 % op 11,69 % te constateeren.

De oorzaak van 't groot aantal gevallen van *echinococcose* in Friesland kent men niet met zekerheid. Snapper (1916—1917) meent op grond van zeer sprekende argumenten de verklaring gevonden te hebben in 't feit, dat tusschen 1860 en 1890 door geheel Friesland verspreid exportslachterijen voor schapen werden opgericht, welk bedrijf tusschen 1890 en 1909 zulk een uitbreiding kreeg, dat minstens 100.000 schapen jaarlijks voor den export werden geslacht. De afval dezer dieren werd door geheel Friesland verkocht. Op dit slachten bestond geen enkele contrôle. Wel vermeldt 't toen reeds bestaande abattoir te Groningen, dat 40 % van alle geslachte schapen geïnfecteerd waren.

Spr. licht een en ander toe aan de hand van enkele fraaie praeparaten, n.l. 2 ex. van *Cysticercus inermis*, 1 *Taenia saginata*, een lever met tal van echinococcusblazen en een *Echinococcus multilocularis*.

De heer Schulte vraagt spr. iets mede te deelen over trichinen, in verband met enkele gevallen van trichinose te Utrecht.

De heer Waage deelt hierover 't volgende mede.

Trichine (*Trichinella spiralis*, ♂ 1½, ♀ 3½ mm) veroorzaakt trichinose. In de spieren van 't varken kunnen ze in rusttoestand leven (spiertrichine). 't Spierweefsel scheidt om de parasiet een kalkkapsel af. Eten wij niet voldoende verhit varkensvleesch met spiertrichinen, dan komen de trichinen in ons darmkanaal vrij (darmtrichinen). 't Zoutzuur in de maag lost 't kalkkapsel op. In ons darmkanaal planten de trichinen zich voort. De trichinen zijn levenbarend en leggen haar jongen (0,1 mm) in den darmwand. De oude generatie sterft en verdwijnt uit ons lichaam met de uitwerpselen. De jonge trichinen komen via de lympe in 't bloed. Dit kan aanleiding geven tot het verstopen der haarvaten. Dit, gepaard gaande met darm-

aandoening en hooge temperaturen, doet een gedeelte der lijdens aan trichinose ten gronde gaan. Vindt geen verstopping plaats, dan voert 't bloed de trichinen naar de spieren, waar zij zich inkapselen (1 mm) en dan stijfheid der spieren kunnen veroorzaken. Dank zij de strenge keuring van varkensvleesch komt trichinose nog maar hoogst zelden in ons land voor. De varkens zelf worden geïnfecteerd door ratten, die zij, waar mogelijk, opeten. Waar ratten haar doode soortgenooten opeten, is de kans om den kringloop (spiertrichine → darmtrichine) te sluiten, geboden.

Het varken is practisch gesproken 't eenige slachtdier, waardoor de mensch trichineus kan worden. Is 't varkensvleesch verhit geweest tot 58° C, dan zijn de parasieten gedood. De temperatuur, waarbij alle trichinen gedood werden, is op grond van uitgebreide proeven door de U. S. Bureau of Animal Industry vastgesteld op 58,33° C.

Een enkele maal komt 't voor, dat de mensch zich infecteert door ander vleesch. In 1930 is te Stuttgart een infectie met trichinen door berevleesch voorgekomen. In Januari is daar door een eigenaar van een restaurant een ijsbeer gekocht van een circusbezitter. 't Vleesch van 't dier werd in consumptie gebracht. Vijftig personen werden ziek, waarvan eenigen zijn gestorven, terwijl één patient blind werd.

Bij Hagenbeck zijn onlangs 7 ijsberen aan trichinose gestorven. De infectie werd ook hier toegeschreven aan ratten.

In ons land komen sporadisch kleine epidemiën voor. In 1909 één te Wormerveer, in 1912 één te Zandvoort en thans één te Utrecht. Te Amsterdam en Haarlem werden geregeld alle varkens op trichinen onderzocht door stukjes vleesch uit middenrif-, tong- en keelspijeren bij 40 voudige vergroting te onderzoeken.

De heer Sonnevile heeft voor 't Museum medegenomen een aantal exemplaren van *Lipoptena cervi*, afkomstig van een ree. Verder zegt hij, bij een poelier hier ter stede een doode kleine Boschduif gezien te hebben, een dier, dat men hier weinig meer te zien krijgt.

De heer Rijk toont een vrouwelijk exemplaar van *Acanthocorydalis kolbei*, een dier in W. China voorkomend en nauw verwant aan de uitgestorven Palaeodictyopteren. 't Dier heeft een vlucht van 16 cm.

De heer Jongen doet de volgende mededeeling.

In het verslag van een huisvlijttentoonstelling, i.l. te Lemiers gehouden, werd door de courant o.a. melding gemaakt van een collectie vlinders.

De collectie (een drietal kasten) is tesaam gebracht en mooi geprepareerd door den heer Jos Vellen. Deze houdt er thans een andere liefhebberij op na, doch de vlinders worden door hem nog altijd met zorg bewaard. Oorspronkelijk was het den preparateur zoozeer niet te doen om een wetenschappelijk, als wel om een mooi geheel. Daarom plaatste hij er enkele prachtexemplaren tusschen van buitenlandsche en wel overzeesche soorten. Ook deze werden door hem geprepareerd. Voorts

werd medegeedeeld, dat de inheemsche alle uit het land van Vaals zijn, wat opnieuw door den eigenaar werd bevestigd. De (locale) collectie, zoo laat de preparateur thans verder weten, is niet compleet. Hij heeft echter destijds lang en ijverig, niet zelden des nachts, aan de vlindersport gedaan, en wel in de jaren 1900—1918. Hij heeft de verzamelde vlinders alle zelf gevangen. Een exemplaar, n.l. *Cossus ligniperda* heeft hij als rups 2 jaar in een glas, waarin zaagmeel en een stuk vermolmd hout, levend gehouden, toen ze zich verpopte. Tegen den avond, zoo vertelt hij nog, hing hij gedroogde appelschijven, in bier gedrenkt, in de boschstruiken in de omgeving en vond er 's morgens de vlinders dronken onder liggen. Of wel toog hij er reeds tegen den lateren avond heen en verschalkte ze bij lamplicht.

De verzameling is niet van namen voorzien. Haast alle heeft hij vroeger gekend, doch heeft er vele vergeten. De volgende mogen worden genoemd:

Melanargia galathea; *Saturnia pavonia*; *Vanessa cardui*; *Sphinx nerii*; *Catocala fraxini*; *Sphinx ligustri* (mannelijk en wijfje, beide aan een straat-

lantaarn gevangen); *Acherontia atropos*; *Argynis paphia*; *Melitaea cinxia*; *Vanessa antiopa*; *Colias hyale*; *Apatata iris*; *Papilio podalirius*.

Dit zijn enkele exemplaren, die de bezitter nog weet thuis te brengen. De determinaties zijn door hem geschied aan de hand van het boek van Franz Strässle (1898).

De heer Rijk, die onmiddellijk de collectie is gaan zien, bericht, dat de determinaties juist zijn en dat in de collectie bovendien nog voorkwamen *Limenitis populi* ♂, *Pamphila palaemon*, *Parasemia plantaginis* en *Larentia hastata*.

Belangstellenden kunnen nog steeds de collectie komen zien.

De heer Marquet schenkt aan 't Museum een aantal fossielen uit 't Kunrader krijt, waaronder een zeer fraai exemplaar van *Bacculites spec.*

De heer v. Rummelen overhandigt namens Dr. Jongmans een exemplaar van 't Jaarverslag 1930 van het Geol. Bureau voor het Ned. Mijng gebied. De Voorzitter accepteert onder dankzegging deze nieuwe aanwinst voor de bibliotheek.

Te ongeveer half negen wordt de vergadering gesloten.

KAN DE TERM „LÖSSOÏDEN“ IN DE NEDERLANDSCHE TAAL AANVAARD WORDEN?

door

F. H. VAN RUMMELEN.

Naar aanleiding van bij hem ingekomen opmerkingen stelde onze Hoofd-Redacteur, Pater Dr. H. Schmitz S. J., mij, op de vergadering van 4 November 1931, de vraag, of de term „Lössoiden“ in onze taal zonder meer aanvaard kan worden. Hij maakte de opmerking, dat hier een Grieksche uitgang gekoppeld was aan den zuiveren Duitschen term „Löss“. Is dit taalkundig wel geoorloofd?

Geen taalkundige zijnde, was de beantwoording dezer vraag voor mij niet zonder moeilijkheden. Zooals bekend, is de term door een onzer taalgeleerden voor mij opgesteld. Zijn naam waarborgt mij, dat deze term taalkundig wel juist zal zijn.

Nu er echter bedenkingen tegen aangevoerd worden, wil ik hier onderzoeken, of deze steekhoudend zijn. Hierbij ligt het niet in mijn bedoeling, om een oratio pro domo te schrijven. Als leek op taalgebied wil ik alleen trachten aan te toonen, dat de taalkundige, die mij zijn zeer gewaardeerde hulp verleende, bij het samenstellen van den term „Lössoïde(n)“ steun kan en kon vinden in tal van voorbeelden in de wetenschappelijke literatuur.

In feite geef ik hierbij alleen de kennis weer, die mijn raadsman mij, over dit onderwerp, in eenige aangename uren heeft bijgebracht.

De term is gevormd uit het stamwoord „Löss“ en het suffix „-(o)ide“. Allereerst rijst nu de vraag,

of het woord „Löss“ een zuivere Deutsche term is.

Het Deutscher Wörterbuch von Fr. L. K. Weigand II (Giessen 1910) verklaart „Löss“ als volgt: „Im Rheinland von Basel bis Bonn und danach in „der Geognosie (1839 bei Oken, 1, 634). Vgl. da- „zu 1561 bei Maaler Löse“, f. : „das ort ze underst „im schiff, da sich aller wust und unflat oder was- „ser hinzeucht und versamlet“, 1664 bei Duez „die „Losey oder Grundsuppe eines Schiffes“.

In onze mijnwerkerstaal, die hoofdzakelijk op Deutsche dialecten teruggaat, komt de term „Löse“ voor. Hij beteekent dan, dat het verband in het gesteente op een of andere wijze verbroken is.

Men zou dus wel aan een of ander verband tusschen de hier aangehaalde voorbeelden en het bestaan van een eventueel zuiveren Deutschen term „Löss“ kunnen denken.

Intusschen is het woord „Löss“ (Loess) min of meer internationaal, daar het ook in de Engelsche en Nederlandsche taal voorkomt. Overigens kan de etymologische vraag, of „Löss“ al dan niet van Deutsche herkomst is, ons onverschillig laten, zooals uit ons verder betoog zal blijken.

Het suffix „-(o)ide“, waarbij de -o- een soort tusschenklank is, gaat terug op het Grieksch „-eidēs“. In samenstellingen luidt dit woord „-eidēs“, b.v. *theo-eidēs* „met de gestalte van een god“,

„godgelijkend”, *anthrôpo-eidês* „in menselijke gedaante”.

In sommige er mede gevormde termen komt de overgangsklank -o- niet voor. De beteekenis kan vrij vertaald weergegeven worden met: „de gestalte, of het aanzien, hebbende van”. De bevestigende aanduiding houdt dus tegelijkertijd in, dat een voorwerp of een stof, die de gestalte of het

pas Latijnsche. Slechts, waar deze beide talen in den steek laten, bedient men zich van moderne, levende talen. Daarom is het aantal woorden waarbij *-id-* aan een hedendaagsch woord wordt gehecht, niet zoo groot. Daarentegen zijn de voorbeelden van andere suffixen legio: *-iet* en *-ien*.

In de Nederlandsche geologische, viertalige, nomenclator (den Haag, 1929) vind ik o.a.:

Nederlandsch.	Duitsch.	Engelsch.	Fransch.
Veldspaatachtigen	Feldspatvertreter	<i>Feldspathoides</i>	<i>Feldspatides</i>
Granitisch	Eugranitische oder Hy- pidiomorph-kornige Struktur	Granitic, <i>Granitoïd</i> Eugranitic texture	Structure granitique, <i>granitoïde</i>
Gelijkkorrelig	Körnig oder Gleichmäs- sig körnig	Even grained, Equigra- nular	Grenue, <i>Granitoïde</i>

aanzien van een bepaald voorwerp of stof heeft, niet identiek is met dat voorwerp of die stof, althans daarmee niet identiek behoeft te zijn.

In verlatijnschten vorm is dit suffix „-ida” geworden, in 't Fransch „-ide”. Deze Fransche vorm werd internationaal, ook in dezen zin, dat dit suffix ook achter niet Fransche woorden kan komen.

Om aan te duiden, dat een voorwerp of een stof

Hoe weinig Grieksch het suffix *-id-* gebleven is, blijkt wel uit het feit, dat men herhaaldelijk hieraan het Latijnsche achtervoegsel *-alis-* in Franschen of Nederlandschen vorm koppelt (aal, *ale*, *al*). Dit leidt er toe, om b.v. in plaats van *kristalloïd(e)* den term *kristalloïda(a)l* te gebruiken.

Een aantal voorbeelden, ontleend aan de Nederlandsche geologische nomenclator, volgen hier:

Nederlandsch.	Duitsch.	Engelsch.	Fransch.
<i>Kolloïdaal</i>	<i>Kolloïdal.</i>	<i>Colloïdal.</i>	<i>Colloïdal.</i>
Amandelsteenmaaksel, <i>Amygdaloidaal.</i>	Mandelsteintextur, <i>Amygdaloidische</i> Textur.	<i>Amydaloidäl</i> structure.	Texture, Structure à noyaux où à <i>amygdales</i> .
Kleindruiventrosvormig, <i>Botryoidaal.</i>	Kleinnierenförmig, Traubig.	<i>Botryoïdal.</i>	
<i>Spheroidisch</i> , Hagel.	<i>Sphäroidisch.</i>	<i>Spheroïdal.</i>	<i>Sphéroïdal.</i>
Kogelvormige klieving.	<i>Sphäroidische</i> Absonde- rung.	<i>Spheroïdal</i> structure.	Division en boules.
Baalvormige klieving.	Wollsäckförmige Ab- sonderung.	<i>Ellipsoïdal</i> structure, or <i>Pillow</i> structure.	Division en oreillers em- pillés.
Steenachtig, <i>Lithoidaal.</i>	Steinig.	<i>Lithoidäl.</i>	

op een ander voorwerp of een andere stof lijkt, wordt dit niet meer Grieksche, maar Fransche suffix herhaaldelijk in wetenschappelijke terminologie gebruikt. Vooreerst koppelt men dit verfranschte suffix aan Grieksche woordstammen. Ik herinner slechts aan eenige bekende termen: *anthropoïden*, *metalloïden*, *porphyroïden*, *chloritoïd*, *kristalloïden*, *echinoïden*, *sauroides*, *botryoïdes*, *Euphorbia amygdaloides*, e. a.

Vaak koppelt men ook een Latijnsch prefix aan het suffix „-(o)ide”. Enkele voorbeelden mogen hier volgen: *fucoïden* (hierbij is het Grieksche *hhykos* in Latijnsche vorm *fucoh*); *Platanus aceroides*; *Calcarina calcitrapoïdes*; *Molluscoïdeae*.

Het is intusschen alleszins begrijpelijk, dat vooral *-id-* aan Grieksche woordstammen wordt gehecht. Immers in de wetenschappelijke terminologie kiest men in de eerste plaats Grieksche woorden en dan

Een soortgelijk gebruik vond ik in de Zuid-Afrikaansche Paleontologische Navorsing, Deel I, 2e stuk, pag. 40. Hier gebruikt v. Hoepen den term „*Sigmoidaal*”. Dat het gebruik van het suffix „-(o)ide” niet beperkt blijft tot vorenstaande voorbeelden, blijkt bij van Baren (De Bodem van Nederland, Deel II, blz. 581). Hier vind ik het Noordsche „*Drumlin*” gekoppeld aan het suffix „-(o)ide”, waardoor „*Drumlinoïde*” gevormd is, hetgeen beteekent, op een „*Drumlin*” gelijkend.

Australoïden, *Negroïden* en *Mongoloïden* zijn zeer gebruikelijke termen bij Anthropologen.

Een weer anders, zeer sprekend voorbeeld geeft 't Handwörterbuch der Naturwissenschaften (Bd. II, blz. 1029). Hier vindt men voor *Emulsionskolloïde*: *Emulsoïde*, en voor *Suspensionskolloïde*: *Suspensoïde*.

Een zeer aardig voorbeeld is nog de term „*Cel-*

luloid". Hier doet zich zelfs het merkwaardig geval voor, dat in de uitspraak de „oi-klank" door aanpassing aan de taal in de richting van den „ui-klank" verschoven is.

Het gebruik om Grieksche of andertalige suffixen aan een woord uit een andere taal te koppelen is, evenals we reeds opmerkten, niet alleen tot den uitgang „-id(e)" beperkt.

Men behoeft b.v. slechts een willekeurig mineralogisch werk op te slaan, om te zien, dat het suffix „-iet" of „-it", in het Grieksch *-itēs*, gekoppeld is aan plaatsnamen, persoonsnamen, kleuren, enz. Enkele voorbeelden mogen dit verduidelijken: *Muskoviet*, benaming is afgeleid van *Moscovia* (Rusland).

Andalusiet, benaming is afgeleid van Andalusie.

Faujasiet, naar den geoloog Faujas de St. Fond.

Dolomiet, naar den mineraloog Dolomieu.

Alexandriet, ter eere van Czaar Alexander (1),

naar de symbolische groene kleur van Rusland.

Wolframiet, benaming afgeleid van Wolfram, een mijnwerkersscheldwoord.

Limburgiet, benaming afgeleid van Limburg in het Kaiserstuhlgebied.

In de Fransche taal wordt het suffix „-ien" gebruikt om formaties of één der onderverdeelingen aan te duiden, aan welk suffix „-ien" in het Engelsch correspondeert „-ian", die beide teruggaan op het Latijnsche „-anus"!

Maastrichtien, naar Maastricht.

Aachenien, naar Aachen.

Reuverian, naar Reuver.

Teglian, naar Tegelen.

In dit verband beteekenen deze suffixen, dat de betreffende formatie of de onderafdeeling ter plaatse van den naam, waaruit het stamwoord gevormd is, typisch ontwikkeld, of althans goed onderzocht, voorkomt.

Zonder al deze hulpmiddelen zou het vrijwel onmogelijk zijn, om een wetenschappelijke terminologie te vormen. Geen enkele taal is zoo rijk aan woorden, dat zij voor alle gevallen bruikbare, duidelijke termen zou kunnen leveren.

Bij het samenstellen van een term uit woorden van verschillende talen, dient men er echter wel op te letten, dat de nieuw gevormde term ook in zijn onderdeelen de juiste beteekenis weergeeft van hetgeen men er mede wil aanduiden.

Ik geloof te mogen zeggen, dat de door mij, op gezag van een deskundige, gelanceerde term „*Lössoïden*" aan deze voorwaarde voldoet en dat hij in analogie met de vorenstaande voorbeelden in onze taal aanvaard kan worden.

Ik heb vertrouwen, dat mijn leekenpleidooi voldoende is, om het goed recht van dezen term aan te toonen.

Mochten er echter nog bedenkingen tegen bestaan, dan zal ik deze gaarne vernemen, ten einde overleg, met mijn geachten raadsman in deze, te kunnen plegen.

(1) Het doet hier niet ter zake, dat „Alexander" van Griekschen oorsprong is. Daar men bedoeld heeft de symbolische groene kleur in het begrip te leggen, is dit slechts een toevaligheid.

Indien men zich eventueel met de voorafgaande uiteenzettingen niet kan vereenigen, dan is de taalkundige, Pater Dr. Gerlachus Royen O. F. M., die den term „*Lössoïden*" voorsloeg, bereid, door voorbeelden van allerhand kaliber aan te toonen, dat zgn. hybridische woordvormen niet alleen mogelijk zijn, maar dat ze tot de allernormaalste manier behooren om nieuwe woorden te vormen.

VISCUM ALBUM L.

M a r e t a k.

Tien jaar geleden ontbrak deze plant slechts in 2 der 68 gemeenten. Sedert is ze veel vlugger verminderd, dan ik toen verwachtte.

Dit is hoofdzakelijk hieraan toe te schrijven, dat de landbouwers de appelboomen beter verzorgen, want in populieren is ze niet zooveel afgenomen; hieruit is ze ook moeilijker te verwijderen.

Thans zijn er 12 gemeenten, waar ze niet of uiterst weinig meer voorkomt.

Wel is 't gebruik van Mistletoe bij Kerst- en Nieuwjaarsfeest, zooals het eenige jaren geleden in onze streken door de bevolking uit noordelijke provincies ingevoerd, in zwang was, in de laatste drie jaar weer afgenomen. Een Noord-Nederlandsche familie, die te Geulle logeerde, had 'n tak *Viscum* onder de lamp gehangen; ze vond 't vermakelijk, dat 'n Geulenaar vroeg, of dat moest dienen om vliegen te weren. Voor 'n Limburger zou die vraag begrijpelijker geweest zijn, omdat hier vroeger bossen wilgenstokjes en andere planten aan de zoldering gehangen werden, om er tegen den avond de vliegen in te laten kruipen en ze later in een er om heen gespannen zak te vangen. In ieder geval was dit niet zoo'n vieze geschiedenis als de moderne vliegvangers.

Hoe interessant deze plant voor den botanist ook is, ter opluistering van een feest is ze met haar slordig groen loof en koude witte bessen m.i. niet geschikt. Voor weinig geld leveren onze bloemisten toch ook midden in den winter allerlei kamerplanten met schitterende warme kleuren van bloem, blad en vrucht.

't Grootste verlies, uit botanisch oogpunt, is het verdwijnen, ettelijke jaren geleden, van *Viscum* op 'n *Gewonen Esch* te Binglelade. In Duitschland werd nog in 1920 er aan getwijfeld, of ze ooit op deze boomsoort voorkwam. Noch toen de boom ter plaatse stond, noch na 't vellen was 't, jammer genoeg, mogelijk er 'n goede foto van te nemen; in 't eerste geval, omdat de boom zoo hoog was, in 't andere, omdat de eenige mistelplant die erop groeide, bij 't vallen geheel vernield werd.

Op den *Amerikaanschen Esch* in 't park te St. Gerlach (Houthem) is ze nog gezond; bij opzettelijk uitzaaien is ze op dezen, in tegenstelling met den Europeeschen Esch, gemakkelijk te kweken. Dit is ook 't geval op *Amerikaansche Eiken* en *Hazelaars* in tegenstelling met *Europeesche*.

Ook zijn verdwenen 't *Haagbeukje* en

Eschdoornboompje met *Viscum* te Schin-op-Geul.

Tegen deze verliezen hebben we eenige aanwinsten te boeken.

Nadat in 1927 de 90-jarige Lijsterbesboompjes bij 't kasteel te Amstenrade en 't jongere in 't Kluisbosch te Houthem gekapt waren, was bijna alle Lijsterbesmistel uit ons land verdwenen. Alleen te Lunisloshof (gem. Sittard) bevindt zich nog een bijna 100-jarige Lijsterbesboom, die van onder tot boven vol Mistelkolonies zit. Vermoedelijk zal deze boom echter niet lang meer leven; de eigenaar, de heer G. Kusters, wil zoo vriendelijk zijn hem te laten staan, ofschoon hij heel wat moeite gehad heeft om alle Mistel van zijn appelboomen te verwijderen. 't Zou m.i. toch wel veel gevergd zijn, te wenschen, dat zoo'n plant zou kunnen voortwoekeren terwille van ons zeer klein aantal natuurliefhebbers.

Gelukkig vond de Z. E. Heer P. Brouns 'n nieuwe groeiplaats van *Viscum* op Lijsterbes te Schinveld. Midden in 't Boschveld (akkerland) aan 't „Kruiske" zitten drie van de vier 48-jarige Lijsterbessen vol *Viscum*.

't Voorkomen van *Viscum* in 't Boschveld is nog in 'n ander opzicht merkwaardig. Voorloopige scheikundige proeven hebben aangetoond, dat voor haar optimum geen hoog kalkgehalte noodig is, maar de grond daar op die plek te Schinveld bevat maar weinig meer kalk, dan 't minimum, dat voor *Viscum*, volgens Laurent (Gembloux), 1:1000 moet bedragen en een hoogen zuurgraad.

Al is het nu niet voldoende om er iets met zekerheid uit te besluiten, vóórdat men ook de andere factoren onderzocht heeft, dit is 't eenige geval, dat 'k ken, waar *Viscum* met zoo weinig kalk toch zoo krachtig groeit.

Te Schinveld komt nog wel op andere plaatsen *Viscum* voor, maar alleen op den lössöidegrond, die hier een zeer onregelmatig verloop heeft, of langs de Einderbeek, waar deze reeds kalkhoudend slib ontvangt.

't Bewijst ook, dat onze Lijsterbes vrij onverschillig is voor kalk. Dit komt ook overeen met haar natuurlijke verspreiding, die zoowel in 't krijt- als lössöidedistrict, als in den diluvialen noordoosthoek bijna even groot is. Ze is ook in vochtgehalte niet kieskeurig, ofschoon ik ze hier in sphagnumveen, waarin ze volgens Hegi in 't buitenland goed groeit, nog niet gezien heb. Wel zag ik den mooiste, slankste boom ervan in zeer natten grond te Vaals bij Opweier.

* * *

Te Houthem heeft zich in de laatste 8 jaar 'n Mistel genesteld in een Italiaanschen Populier. Hoewel deze boomsoort thans nog vrij veel wordt aangeplant, is dit op 't oogmerk de eenig overgebleven vindplaats op deze boomsoort.

Te Amstenrade, in 't park van Graaf d'Ansembourg, is de oude *Aesculus octandra* (gele wilde Kastanje) van top tot teen met Mistel bezet.

Sedert pl.m. 8 jaar heeft zich ook één *Viscum*-kolonie gevestigd in den top van een hooge *Aes-*

culus versicolor. Deze prachtige kastanje met zijn roode en gele bloemen wordt als een kruising opgevat van *Aesc. octandra* en *Aesc. Pawia*. Op deze boomsoort is nog nergens *Viscum* waargenomen. Deze mistelstruik is zóó dicht en zóó bolvormig, dat 't een vogelnest lijkt.

* * *

Dit jaar zag 'k *Viscum* op *Salix caprea* bij de carboongroeve zuidoostelijk van de Heimansgroeve te Epen. 't Is een oude boomvormige struik van den Waterwilg, die hier anders meestal om de 3—5 jaar gesnoeid wordt. Op deze wilgsoort was ze in ons land nog niet bekend.

De grondsoort ter plaatse is wel carboon, maar dit wordt deels bedekt door aangevoerd Hervensch krijt. Daarom groeien hier ook Vingerhoedkruid en Valsche Salie vriendschappelijk naast Muursla en Gewone Sleutelbloem.

* * *

Na populieren en appelboomen komt ze hier thans nog het meest voor op linden.

Deze worden bijna steeds alleen in tuinen of bij woningen, of als herinneringsboom geplant, veel minder als lei- of knotboom.

Men vindt dan ook nu nog prachtige oude *Viscum*-linden te Terworm en Imstenrade (Heerlen), Haeren (Voerendaal), Heihof (Nieuwenhagen), Amstenrade. Dit zijn alle Grootbladlinden.

Te Blankenberg (Kadier en Keer) huist ze nog op z.g. Hollandsche Linde.

In 't park te Terworm, waar men tevens schilderachtige, oude klimopboomen kan bewonderen, wordt ook de zware, hooge Kleinbladlinde beschermd. Dit stemt tot vreugde en dankbaarheid, omdat dit de eenige Kleinbladlinde met Mistel in ons gewest en dus ook in ons land is.

* * *

Op Peerboom en Meidoorn bestaan heden nog maar 6—8 groeiplaatsen; vroeger was dit getal veel grooter.

Van *Robinia Pseudacasia* met *Viscum* kennen we nog 7 plaatsen.

Van *Salix alba* met *Viscum*, waarvan opgaande boomen vrij zeldzaam geworden zijn, nog slechts één, evenals van *Abeel*.

Behalve misschien op *Acasia*, is ze op geen dezer plaatsen veilig.

* * *

De noordgrens van haar verspreidingsgebied is dit jaar nog door den heer Max Jansen (Stein) onderzocht.

Ze is niet hooger gestegen dan 30 jaar geleden, n.l. tusschen Berg en Urmond. Dit is niet ver van de noordgrens van het lössöide gesteente bij Born. Ze is derhalve ook niet zuidwaarts verschoven.

* * *

Jarenlang heb ik iedere lente *Viscum* uitgezaaid in verschillende grondsoorten, op allerlei heesters, waarop ze spontaan niet of hoogst zelden voorkomt. 't Resultaat is echter zoo gering, dat ik 't niet de moeite waard acht er hier verder iets over mede te deelen.

A. DE WEVER.

UITGEVERS=MAATSCHIJ v. h. CL. GOFFIN
MAASTRICHT.

WIJ

vragen beleefd Uwe aandacht voor eenige, bij
bovengenoemde Uitgevers Mij. verschenen boeken:

P. A. HENS, Avifauna der Nederl. Provincie Limburg, benevens
eene vergelijking met die der aangrenzende gebieden.

Ingen. f 6.00

Geb. f 7.50

Mr. E. FRANQUINET, Maskeraad.

Geb. f 2.50

— Vogels vliegen over Limburg.

f 0.90

— Boerderij-Typen in Limburg.

f 0.65

AD. WELTERS, Gids door de O. L. Vr. Kerk van Maastricht

f 0.50

— Gebedenboekje tot de Sterre der Zee. In linnen bandje f 0.80

In leer met goud op snee

f 1.90

JAN STORMEN, Wondere Legende van Sint Servaas.

f 0.30

MAX BIBER, Gas, Granaten en Soldaten. Uit den grooten
Wereldoorlog 1914—1918.

Ingen. f 2.25

Geb. f 3.00

Ter Drukkerij voorh. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9,
is verkrijgbaar:

De Nederlandsche Mieren en haar Gasten

door

P. H. SCHMITZ S. J.

(146 bladzijden, met 56 figuren).

Ingenaaid fl. 1.90, gebonden fl. 2.40 per exemplaar.

Dit mooie boek is, om wille van inhoud en **stijl**, zeer geschikt als **leesboek**
op Hoogere Burgerscholen, Gymnasia en Kweekscholen.